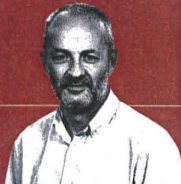

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI
ARAGAY

1939, Madrid: una catalana al 'desfile de la Victoria'

Impressiona llegir el testimoni d'algú que va assistir al *desfile de la Victoria* franquista a Madrid el 19 de maig del 1939. Sobretot si aquest algú és una dona catalanista, aleshores una nena de 9 anys. "Estic molt contenta d'haver-ho presenciat i crec que fou un acte tan esperat per nosaltres que feia que ens uníssim a l'alegria que ens envoltava, amb reserva pròpia dels catalans, però alegria al cap i a la fi". Buf!

A Montserrat Ribas i Piera, autora d'*Els altres exiliats* (ed. PAM), no se li pot negar honestat intel·lectual. A la desfílada hi va anar amb una germana i el pare, arquitecte (entre d'altres, coautor del Palau de l'Agricultura, avui seu del Teatre Lliure) i militant d'Acció Catalana. Sempre acompanyat de la família, Josep Maria Ribas i Casas va fugir a l'exili al principi de la guerra i al cap d'un temps es va passar al bàndol nacional, on va acabar servint a l'aviació com a capità.

Al llibre, Montserrat Ribas i Piera (Barcelona, 1929) fa pocs judicis polítics, evita deixar-se portar per la seva experiència adulta com a mestra i assistent social, i mira de cenyir-se a la mirada de l'infant que va ser. Una nena que va viure la guerra més com una aventura alegre, plena de trasllats i canvis, que no pas com una desgràcia. No va passar fam ni penúries. Va estar sempre acompanyada dels seus i es va sentir molt estimada pels pares. El seu

exili fora de Catalunya, primer en terres italianes –Nervi, Florència, Roma– i suïsses –Montreux–, i després a l'Espanya de Franco, va ser certament "de primera classe", com diria el cartellista republicà Carles Fontserè (per cert, autor d'unes memòries també xocants, en les quals exculpa el nazisme).

Aranda de Duero, Salamanca, Sant Sebastià i Saragossa van ser els destins on va anar a parar la família entre l'estiu del 1937 i el juny del 1939. La Montserrat recorda els canvis sense traumes, es va adaptar bé arreu, l'ambient franquista també era el seu, tot i que quasi sempre casa seva era un niu de catalans. "El que sí que vaig sentir vibrar durant tots aquests anys

(i en la resta de la meua vida continua igual) va ser un sentiment netament catalanista. Més que distingir entre rojos i blancs, feia, aleshores, la gran separació entre catalans i no-catalans".

Tal com ho recorda la nena que era, des del principi el leitmotiv de la majoria dels exiliats d'ordre va ser "això s'acaba". Era la frase que els grans sovint pronunciaven. Els seus pares i els amics d'aquests creien que tot plegat duraria poc, que aviat tornarien a Barcelona. I després, el mateix va passar amb Franco: "De la mateixa manera que el juliol del 1936 hom no pensava que la revolta desencadenés una guerra de gairebé tres anys, ara, a l'estiu del 1939, tampoc es pensava en la llarga durada que el nou règim tindria". Els Ribas Piera, que havien tornat victoriosos a casa, de cop es trobaven amb la revenja que afectava molts coneguts: represàlies, judicis, execucions i la prohibició del català. A diferència d'altres famílies que havien canviat de bàndol, els Ribas Piera van mantenir el català a casa (amb l'excepció del germà petit, al qual durant anys li van parlar en castellà). "Això [la dura repressió] ho va patir principalment el meu pare al llarg dels anys següents, ja que tot el seu esperit catalanista es va veure traït [...]. De ser una persona oberta, decidida, eufòrica, alegre..., va tenir tendència a anar-se'n reclouent en ell mateix". Una victòria ben amarga, certament. ♦♦